

Egyszerre vagyunk kint és bent

Beszélgetés Fekete Vincével

Sokan gondolják úgy, hogy akik a magyar irodalomban érvényesülni akarnak, azoknak Budapesten a helyük, közel a tűzhöz, ugyanakkor akadnak olyan írók, költők is, akik a szülővárosukban, szülőfalujukban élnek és alkotnak. Fekete Vince költői életművének legjava, ahogyan nemrégiben megjelent *Vak visszhang* című kötete is, a szülőföld: Kézdivásárhely és környéke ihletettségekben jött létre.

– Szerinted hol kell élnie egy költőnek/írónak? Létezik-e e tekintetben a „kell”? Soha nem volt elvándorolhatnékod?

– Ott jó élnie a költőnek, ahol otthon érzi magát. Kötelező módon nem érezheti jól magát az ember. Én a diákéveim (a kalandozások kora) után nem azért jöttem haza Kézdivásárhelyre, mert nem lettek volna máshol is lehetőségeim. Mehetnékem sokszor volt, de elvagy kivándorolhatnékom sohasem. Ezt a helyet én már gyerekkoromban bebutoroztam, otthonossá tettem magamnak. Elraktároztam a zsigereimben. És azóta számomra még otthonosabbá vált: múltja, jelene, jövője, mindene érdekel. Nekem ez a hely nem a nagyon érdekesen beszélő, az italt keményen vedelő és bíró, szalonnapusztító, viccelődő emberek világa, hanem a szülőföldem, hangozzék ez bármennyire is patetikusan. És legyen ez a vidék a külső szemlélőnek bármilyen is, hozzám mégis ez áll legközelebb. Én a szépségeit is látom, a megtartó erejét is érzem. És bármennyire is jól érzem magam valahol, nem tudnám máshol elképzelni az életemet. Ez a táj, ez a hegyes-dombos, borvizes vidék nőtt hozzám, ezek a fák, füvek, hegyek, ezek a medencék, dombok, kaptatók, fennsíkok, egyszóval minden.

– Markó Béla *Vak visszhang* című köteted bemutatásában meg-

említette több költői parafrázisodat is. Ezek valóban tudatosan átírt versek, vagy inkább csak áthallások? Mi indít arra, hogy régebbi költők ikonikus verseit átítsd a saját költészetteddel?

– Állandó kapcsolatban, folytonos párbeszédben lenni a hagyománnyal, mindazzal, ami felépült, felemelkedett itt évszázadok alatt, ezekkel dialógust folytatni, és esetleg erre a nagyon stabil, ha úgy tetszik, megtartó falra a magunk szerény téglácskáit ráhelyezni – ennek igénye indít erre. Én nem átírok, nem ráírok, hanem az eredetivel valamilyen viszonyba kerülve, megírom a magamét, a sajátomat. Múlt és jelen párbeszéde lehet ez így, egy kicsit a jövő felé is sandítva.

– Kiknek a költészete, prózája jelenti azt a hagyományt, amelyre építkel? Hogyan találtad meg ezeket a pilléreidet? Mit jelent számodra az irodalmi hagyomány?

– Irodalmi hagyomány mindaz, amihez valamilyen közöm volt, van vagy lesz a munkám (életem) során. Beleszületünk egy nyelvi, kulturális, szépirodalmi tradícióba, ezt, amennyire lehetséges, a magunkévá tesszük, majd továbbépítjük. Úgy képzelem el, mint egy rongyszőnyeg, ami magába szövi, szálazza a korábbi anyagokat. És csak annyit belőlük, amennyire szüksége van. Ezáltal pedig valami sajátot, egy teljesen

új darabot, mintázatot hoz létre. Nemcsak a magyar, bármilyen hagyomány ilyen, ami megszólít, amivel párbeszédbe elegyedem akár olvasóként, akár íróként. A pillérek pedig szinte adják magukat. Azok az írók, azok a költők, azok a munkák, akiket, amelyeket kedvelek, szívesen olvasok, akár inspirálóak, ösztönzőek, stimulálóak (is) lehetnek számomra. A rokon lelkek, hogy úgy mondjam.

– Markó Béla azt írta rólad: erdélyi költő vagy...

– Ez azt jelenti, hogy elsősorban annak vallom, érzem, és annak szeretném tudni, látni, érezni magam. Noha tudom, hogy – természetesen – a nagy magyar irodalomba tartozom. De az a plusz szín, plusz íz, ami benne van egy-egy erdélyi író-költő műveiben, az nem szegényíti, hanem ellenkezőleg: gazdagítja az összmagyar irodalmat. Én erdélyi költő vagyok, ennek minden előnyével és hátrányával egyaránt. Előnye ez a vidék, ez a táj, ez a környék, ahol élek; hogy ott dolgozom, és azt csinálom, amit szeretek; olyan kollégákkal, akik a barátaim; hogy itt a lapok, folyóiratok, írók, költők között nincs meg az a széthúzás, az a megosztottság, ami odakint elég keményen megvan. Előnye a határon túliság, hogy mi, hála Istennek, felülről, kívülről, távolról nézhetjük a dolgokat. Egyszerre

vagyunk kint és bent; íróként, szerkesztőként éljük és ismerjük a magyar irodalmat, de nem kötődünk olyan szorosan a helyi (pesti, debreceni, pécsi, szegedi stb.) viszonyokhoz, hogy azok megköthetnének, befolyásolhatnának. Hátránya, hogy bizony eléggé a végeken élünk, jó távol a „kontinenstől”, provinciában, kisebbségi helyzetben, és a szakma szemétől is eléggé félre- vagy messzire eső helyen (tisztelet a nem nagyszámú kivételnek). De – ami kárpótolhat –, hogy erdélyiként, kívül levőként az irodalmi belterjességek, klikkesedések nem kell, zavarjanak, sem a szakma elfogultsága(i), sem a kánonok működése, a méltán vagy méltatlanul piedesztálra emeltekkel vagy az elhallgatottakkal. És ilyenformán kimaradunk, kimaradhatunk mindenféle csatározásból is.

– *Mit jelent egy válogatott kötet egy ötvenes éveiben járó költő számára? Számvetés? Ajándék? Startkő, amire föl lehet állni, és még nagyobbat ugrani?*

– Nyilván mindenki szeretne még nagyobbat ugrani. Székely János mondta egyébként, hogy az is hunfcut (így!), aki jobbat ír, mint amilyent tud. De a viccet félretéve: számvetés is, persze, de igazából egy lehetőség, hogy visszatekintszen, és hogy előre is nézzen ugyanakkor: hogy meglássa a völgyeket, a csúcsokat, a mélypontokat és a magasságokat. És hogy a csúcsaival mérjen, azokhoz viszonyítson. És hogy ezek után, miután a legjavát (a szerinte a legjavát) az olvasó elé bocsátja, abban reménykedjen, hogy – a kötet címe ellenére – nem vak visszhang lesz ez az egész.

– *Évtizedek óta dolgozol irodalmi szerkesztőként. Mit jelent*

számokra ez a munka? Milyen szisztéma szerint válogatsz műveket? Mennyire fontos számokra, hogy új szerzőket fedezz fel, vagy inkább az, hogy jó, bevált nevekkel töltsd meg a lapszámot? Számíthat-e támogatásra, segítségre a lelkes kezdő?

– Ezt a munkát szeretem, ez az, azt gondolom, amihez értek. Saját ízlése szerint válogat az ember, azt, azokat, akik, amik neki tetszenek. És nem jól bevált, bejáratott nevekkkel töltjük meg a lapot, bár vannak köztük olyanok is, kezdők, ismeretlenek, vagy kevésbé ismertek is szerepelnek, ha olyat írnak, ami elnyeri a szerkesztő(k) tetszését.

– *Mennyire ismered a közönséget? Milyenek a tapasztalataid?*

– Elég sokat járunk felolvasásokra, és általában az első percekben szoktam „belőni” magamnak, hogy mit, miket olvassak fel. Az utóbbi időben egyszemélyes meghívásoknak tettem eleget, és nagyon-nagyon jó tapasztalataim voltak. Ha jól csinálod, tényleg be tudod vonni őket, ugyanolyan hálás, figyelmes tud lenni kétosztálynyi diák, mint egy tucatnyi nyugdíjas, idős ember egy félre-eső településen.

– *Amióta félig Erdélyben élek, teljesen másképp értem az itteni és az innen elszármazott szerzőket. Neked is van élményed arról, hogy másképp értenek, másképp olvasnak a határon innen és túl?*

– Hát hogyne! Vannak olyan prózaszövegeim, amelyeket nem hiszem, hogy felolvasnék a határon túl, azért, mert nem fognák, nem vennék a lapot. Akik egy kis sírós erdélyezést várnának el, nem biztos, hogy örülnek a helyi ember természetéről, a helyi aszszony természetéről szóló, koránt-

sem biztos, hogy szívzaggattató írásoknak.

– *Mennyire vagy elégedett azal, ahogy az anyaországban jelen van az erdélyi irodalom?*

– Két válasz is van: azért a fontosabbak jelen vannak. (Ez nem az enyém.) Másik: jobban is jelen lehetne. Bár az is igaz, belátom, hogy nem lehet mindenkit ismerni, olvasni. Magyarországi íróbarátaim kíváncsian kapják fel a fejüket Székely János neve hallatán. De másokén is. Farkas Árpád, Király László neve (babérkoszorús díjazása) külön lavinát indított el a fészbukon. Neves magyar kritikusnak nem volt fogalma, hogy kik is ők valójában. Utána lehetett volna nézni persze, de hát, milyen az ember.

– *Készülő, Vargaváros című művedről az jutott eszembe, hogy Magyarországon, ha megkérdezek valakit, hol van egy közeli utca vagy egy intézmény, többnyire nem tudja. Nemcsak a város múltjához, de a jelenéhez sincs köze. Szerinted visszakanyarodhat még az emberi élet oda, hogy van jelen, van múlt, van költészet, van közösség, és az emberek nagy része nem valami tejfölből él a mobiljába temetkezve? Megy egy kört a világ, és visszaér oda, ahonnan te el sem jöttél?*

– Nem vagyok jós, sem próféta, annyit azért mégis megkockáztatok, hogy – szerintem – nem fog visszakanyarodni sehová. Hanem lesznek mindig, ahogy mindig is voltak, olyanok, akik ugyanott maradnak, el sem jönnek, akiknek fontos lesz a jelen, a múlt, a jövő, a közösség, a költészet, az ember, a csend, az erdő, a szélsusogás stb. Ha nem bíznék ebben, akkor mi volna vajon a megtartó erő?

Varga Klára